

Umsögn Sambands sveitarfélaga á Austurlandi (SSA)

Frumvarp til fjárlaga 2019, þingskjal 1

Samband sveitarfélaga á Austurlandi vill vekja athygli á nokkrum atriðum sem það telur mikilvægt að hafa í huga við umfjöllun og afgreiðslu frumvarpsins á Alþingi. Samantektin tekur aðeins á nokkrum meginatriðum í ljósi þess hve stuttur umsagnarfræstur er um frumvarpið.

Sóknaráætlun

- Mikilvægt er að hækka framlög til Sóknaráætlunar Austurlands svo markmið samningsins náist. Umsýsla hefur aukist t.d. vegna persónuverndarmála og m.a. þess vegna er áriðandi að hækka framlagið.

Samgöngumál

- Áriðandi er að veita meira fé til bættra samgangna á Austurlandi.
- Forgangsröðun sem fram kemur í ályktunum aðalfundar SSA varðandi samgöngumál verði höfð í fyrirrúmi við afgreiðslu samgönguáætlunar, þ.e. heilsársvegur yfir Öxi og gerð Fjarðarheiðarganga. Mikilvægt er að ekki verði hlé í jarðgangagerð.
- Samningur við Vegagerðina um almenningsamgöngur rennur út um áramót og óvissa ríkir um framhaldið. Rekstrarhalli fyrri ára má ekki lenda á landshlutasamtökunum.
- Mikill kostnaður hefur nú þegar fallið á SSA vegna dómsmáls við Sternu sem hófst 2014 og ekki sést fyrir endann á.
- Mikilvægt er að hugmyndir um innanlandsflug sem almenningsamgöngur (skosku leiðina) komist til framkvæmda á árinu 2019.

Heilbrigðismál

- Auknu framlagi til HSA er fagnað en áhyggjum lýst yfir að hjúkrunarrými fá minna en nauðsynlegt þykir. Rekstur margra hjúkrunarrýma er afar erfiður og þörf er á fleiri rýmum.
- Þá er afar mikilvægt að bæta þá þjónustu sem fyrir er í fámennum byggðalögum.
- Styrkja þarf þróun fjarheilbriðisþjónustu.

Fráveitur

- Brýnt er að ljúka endurskoðun reglugerðar um fráveitur sem allra fyrst, fella niður virðisaukaskatt af fráveituframkvæmdum sveitarfélaga og auka fjárveitingar frá ríkisvaldinu.

Umhverfismál

- Umhverfismál tengjast fjölda mála sem hér eru nefnd t.d almenningsamgöngum, fráveitum og skógrækt. Horfa þarf til þess við fármögnun slíkra verkefna.

Menntun og rannsóknir

- Aukin framlög til ME og VA eru ánægjuefni en mikilvægt er að skólarnir geti staðið undir þeim kröfum sem gerðar eru til fámennra skóla í dreifðum byggðum.
- Mikilvægt er að gæta að starfi Hússtjórnarskólans á Hallormsstað.
- LungA skólinn er frumkvöðull í lýðháskólamenntun á Íslandi og þarfnast fjármagns.

1966-2016

- Áhyggjuefni er að viðbótarfjármagn til Austurbrúar fellur niður en hún þjónustar háskólanema á Austurlandi og ýmis konar símenntun, m.a. fyrir fólk af erlendum uppruna.
- Mikilvægt er að auka fjárveitingar til Austurbrúar sem fara í rannsóknir í tengslum við samfélagið á Austurlandi þannig að þekking byggð á raungögnum um samfélagið byggist upp og leiði þannig til markvissari aðgerða og ákvarðanir.
- Tryggja þarf sérstakar fjárveitingar til kennslu nýbúa og tvítyngdra nemenda.

Menningarstofnanir

- Framlög til menningarstofnana á Austurlandi hækka ekki á milli ára.
- Engar fjárveitingar eru til menningarmiðstöðva á Austurlandi.

Atvinnuþróunar- og nýsköpunarmál

- Mikilvægt er að horft sé til þjónustu stofnana við landið allt þegar fjárveitingar eru ákveðnar s.s. til NMI.
- Eyrnamerkir fjármunir í þróunar-, styrkja- og stuðningsumhverfið skila sér í litlum mæli á Austurland. Mikilvægt er að skoða með hvaða hætti er hægt að stuðla að auknu aðgengi landshlutans að þessum stuðningi.

Markaðs- og kynningarmál

- Mikilvægt er að fjármunir sem eyrnamerkir eru í markaðs- og kynningarmál fari í markaðssetningu og kynningu sem stuðlar að dreifingu ferðamanna um landið.
- Mikilvægt er að staðið sé vörð um flugþróunarsjóð í fjárlögum til næstu ára. Einnig er mikilvægt að sú stefnumörkun að opna nýjar gáttir tengist fleiri málaflokkum s.s. markaðssetningu, uppbyggingu áfangastaða, nýsköpun- og þróun o.s.frv.

Skógrækt

- Framlög til skógræktar á lögbýlum lækka sem gerir skógarbændum á Austurlandi erfitt um vik.

Náttúrustofa Austurlands

- NA er vel rekin stofnun og gegnir mikilvægu hlutverki ekki síst varðandi rannsóknir á hreindýrum. Því er alvarlegt ef framlög dragast saman á milli ára.

Vatnajökulsþjóðgarður

- Framlög til Vatnajökulsþjóðgarðs þurfa að vera í samræmi við stækkun landsvæðis, aukna starfsemi og fjölgun gesta.

Ofanfljóðasjóður

- Samdráttur í fjárveitingu til ofanfljóðavarna er áhyggjuefni fyrir Austfirðinga.

Tengsl stjórnýslustiga

- Skýra þarf með hvaða hætti samskipti Alþingis og sveitastjórnarstigsins eru best tryggð, og horfa þar einnig til stöðu og hlutverks landshlutasamtaka.

1966-2016

Sóknaráætlun

Austurland hefur verið í fararbroddi varðandi margvíslega vinnu við sóknaráætlun og þróun á regluverki um Uppbyggingarsjóð. Mikil áhersla hefur verið lögð á faglegt starf og þýðingarmikil verkefni hafa verið unnin undir formerkjum sóknaráætlunar, bæði út frá atvinnuþróun og nýsköpun en ekki síður hvað varðar menningarmál. Þetta er því heppilegur farvegur fyrir fleiri verkefni, sem ríkið gæti nýtt enn frekar. Framlag vegna umsýslu hefur ekki hækkað á milli ára en á sama tíma hafa laun hækkað og ný ákvæði persónuverndar komið í gildi.

Samgöngumál

SSA lýsir ánægju sinni með aukna fjárfestingu í samgöngum. Raunalegt er þó að sjá rýran hluta Austurlands í þeirri fjárfestingu. Samgöngumál varða alla þjóðina. Samgöngur hafa mikil áhrif á búsetu fólks, atvinnutækifæri, öryggi og lífsgæði. Á Austurlandi hafa nýframkvæmdir og vegabætur verið ákaflega takmarkaðar undanfarin ár og því er þörfin orðin brýn. Nefna má að malarvegir liggja víðs vegar um fjórðunginn, m.a.s. á hringveginum, háir fjallvegir valda einangrun íbúa á veturnum vegna ófærðar og einbreiðar brýr, blindhæðir og skortur á útskotum valda hættum í umferðinni. Ljóst er að óskir íbúa Austurlands, öryggi vegfarenda og þarfir samfélagsins í samgöngumálum krefjast gríðarlegs fjármagns vegna fjársveltis undanfarinna ára. Auk þessa ber að árétta að aðalfundur SSA hefur ályktað undanfarin ár varðandi gerð jarðganga til Seyðisfjarðar, undir Fjarðarheiði, sem er mjög brýn samgöngubót fyrir íbúa á Seyðisfirði og þá mörgu ferðamenn sem koma til landsins með Norrænu. Einnig er heilsársvegur yfir Öxi áriðandi framkvæmd sem mun stytta vegalengdir umtalsvert og auka öryggi þeirra mörgu sem aka veginn.

Almenningssamgöngur er verkefni sem þarf að fjárfesta í til framtíðar og huga vel að rekstrarlegu umhverfi þessa ferðamáta sem er umhverfisvænni en einkabíllinn og kemur sér vel fyrir samfélagið í heild.

Rétt er að benda á innanlandsflug og mikilvægi þess fyrir íbúa Austurlands ekki síst vegna fjarlægðar við höfuðborgina. Öruggt innanlandsflug eykur framleiðni fyrirtækja, sinnir stofnunum og er hluti af lífsgæðum vegna aðgengis að ýmissi þjónustu og afþreyingu. Verðlagið er þannig að allt ofantalið er eiginlega ekki í boði þar sem almennur íbúi getur í reynd ekki nýtt sér flugið nema í ítrustu neyð. Verð innanlandsflugs gerir landshlutanum erfitt fyrir í samkeppni um nýja íbúa og ferðamenn. Þess vegna er ákaflega mikilvægt að hugmyndir um innanlandsflug sem almenningssamgöngur (skosku leiðina) komist til framkvæmda á árinu 2019.

Heilbrigðismál

Heilbrigðismál eru afar mikilvægur málaflökkur fyrir alla íbúa, en þó ekki síst í dreifbýli þar sem lengra er að sækja þá þjónustu. SSA fagnar auknu framlagi til Heilbrigðisstofnunar Austurlands en minnir á alla þá þjónustu sem landshlutinn þarfnast og þarf að efla.

Á aðalfundi SSA í haust var ályktað um heilbrigðismál:

Aðalfundur SSA haldinn á Hallormsstað 7. og 8. september 2018 skorar á yfirvöld velferðar- og fjármála, Alþingi og ríkisstjórn Íslands að efla þá heilbrigðisþjónustu sem nú er veitt í landshlutanum og að bætt verði úr þar sem þjónusta er ekki viðunandi. Í því samhengi er einkar mikilvægt að leggja áherslu á eftirfarandi þætti:

- *Umdæmissjúkrahús Austurlands verði eflt og geti sinnt bráða-, sérfræði- og fæðingarþjónustu allan ársins hring.*
- *Heilsugæsla í nærumhverfi verði tryggð enda er hún einn mikilvægasti grunnþáttur í þjónustu við íbúa, ekki síst á jaðarsvæðum, þar sem samgöngur eru erfiðar.*
- *Lögð verði sérstök áhersla á eflingu frumgreininga í bráðatilvikum.*

1966-2016

- Efla þarf verulega þjónustu sem veitt er í heimahúsum með aukinni þjónustu félagsþjónustunnar sem og heimahjúkrunar auk dagþjónustu. Leita þarf sérstakra leiða til að mæta þörfum einstaklinga og stuðla að því að þeir geti sem lengst búið á heimaslóðum.
- Afar brýnt er að fjármagn til reksturs hjúkrunarrýma taki mið af rekstri þeirra. Rekstur margra hjúkrunarrýma er erfiður og framtíð þeirra því í uppnámi. Þá er jafnframt mikilvægt að tryggja fjármagn til byggingar nýrra hjúkrunarrýma þar sem þeirra er þörf og breytinga á eldri hjúkrunarrýmum til gildandi viðmiða.
- Tryggja verður fjármagn í sjúkraflutninga á Austurlandi og taka tillit til landfræðilegra aðstæðna í landshlutanum.
- Þá ítrekar fundurinn fyrri kröfur um að hluti þyrlusveitar landhelgisgæslunnar verði staðsettur á Egilsstaðaflugvelli, til að tryggja öryggi íbúa landshlutans.

Bráðþjónusta, fæðingarþjónusta, heilsugæsla, öruggir sjúkraflutningar og aðgengi að sérfræðiþjónustu (þ.m.t. geðheilbrigðisþjónustu) er gríðarlega áriðandi fyrir íbúa Austurlands. SSA hvetur fjárlaganefnd til að leggja HSA til það fjármagn sem þarf svo unnt sé að halda í þá þjónustu sem nú er til staðar í byggðarlögum Austurlands. Samdráttur í þjónustu eins og læknaviðveru og komum hjúkrunarfræðinga í þéttbýlisstaði er afar bagalegur.

Fráveitur

Brýnt er að ljúka endurskoðun reglugerðar um fráveitur sem allra fyrst. Þá þarf að ljúka frágangi á fráveitum með fullnægjandi hætti. Mikilvægt er að fella niður virðisaukaskatt af fráveituframkvæmdum sveitarfélaga og auka fjárveitingar frá ríkisvaldinu.

Menntun og rannsóknir

Aukin framlög til framhaldsskóla er ánægjuefni en gæta verður þess að fámennum framhaldsskólum í hinum dreifðu byggðum eins og á Austurlandi sé gert kleift að halda úti námsframboði sem kemur til móts við ólíkar þarfir og sinna náms- og starfsfræðslu. Að bjóða upp á öflugt framhaldsskólanám í nærumhverfi eykur menntun í landshlutanum og lífsgæði íbúanna. Einnig þarf að gæta þess að skólarnir fái fjármagn til að mennta nýbúa á þeirra forsendum og efla íslenskukunnáttu þeirra til að jafna tækifæri þeirra til þátttöku í samfélaginu. Það sama á við um fjármagn til íslenskukennslu fyrir útlendinga hjá Austurbrú. Einnig þarf að tryggja að Austurbrú fái það fjármagn sem þarf til að sinna símenntun fullorðinna, veita fullorðnum námsmönnum tækifæri til náms og veita nemendum þjónustu, ráðgjöf og aðstöðu. Bent skal á sérstöðu Hússtjórnarskólans á Hallormsstað og LungA skóla á landsvísu en hvorugur skólinn er á fjárlögum 2019 eins og frumvarpið er fram sett. Það er gífurlegt áhyggjuefni og gefur tilefni til efasemda um vilja ríkisvaldsins til framboðs þeirrar menntunar sem skólarnir bjóða upp á.

Menningarstofnanir

Að framlög til menningarmiðstöðva á Austurlandi standi í stað er mikið áhyggjuefni þar sem íbúar Austurlands búa svo langt frá þeim menningarmiðstöðvum sem þjóðin rekur. Menningarmiðstöðvarnar eru því lykilstofnanir í austfirsku menningarlífi og leggja sitt af mörkum til að jafna aðgengi landsmanna að menningu.

Atvinnuþróunar- og nýsköpunarmál

Þrátt fyrir 7,5% aukna fjárveitingu til NMI frá árinu 2017 er staðan sú að miðstöðin er ekki með starfsmann á Austurlandi til að sinna frumkvöðlum í landshlutanum. Mikilvægt er að horft sé til þjónustu stofnana við landið allt þegar fjárveitingar eru ákveðnar.

Mikilvægt er að rýnt sé í umhverfi frumkvöðla- og sprotafyrirtækja á landsbyggðinni m.t.t. aðgengis að þróunar-, styrkja- og stuðningsumhverfi sem fjármagnað er af opinberum aðilum.

Ljóst er að fjármunir sem eyrnamerkir eru í þetta á fjárlögum skila sér í mjög litlum mæli til Austurlands.

Markaðs- og kynningarmál

Mikilvægt er að fjármunir sem eyrnamerkir eru markaðs- og kynningarmálum sé varið í kynningu sem styður við dreifingu ferðamanna um landið. Ferðaþjónusta á Austurlandi stendur frammi fyrir breyttri ferðahegðun sem felur í sér styttri heimsóknir og fækkun gistinátta svo um munar. Austurland getur sannarlega tekið við fleiri gestum og því ætti að gera svæðinu hærra undir höfði í markaðsstarfi sem fjármagnað er með opinberu fé að hluta eða öllu leyti.

Einnig er mikilvægt að standa vörð um flugþróunarsjóð í fjárlögum til næstu ára. Reynsla í öðrum löndum sýnir að það verkefni að opna nýjar gáttir er langhlaup sem þarf verkfæri líkt og flugþróunarsjóðurinn er. Einnig er mikilvægt að sú stefnumörkun að opna nýjar gáttir tengist fleiri málaflokkum s.s. markaðssetningu, uppbyggingu áfangastaða, nýsköpun og þróun o.s.frv. Sveitarfélögin á Austurlandi hafa staðið í markaðssetningu Egilsstaðaflugvallar og uppbyggingu áfangastaðarins Austurlands með töluverðum fjármunum undanfarin ár og áframhaldandi stuðningur ríkisins er nauðsynlegur í þeim verkefnum sem framundan eru.

Skógrækt

Aukning á fjárlögum til Skógræktarinnar vegna kolefnisbindingarátaks er fagnaðarefni. Hins vegar veldur svokölluð hagræðingarkrafa því að ýmis önnur verkefni lækka sem þýðir að kolefnisbindingarátakið kemur ekki að öllu leyti sem viðbót við það sem fyrir var. Þessi hagræðingarkrafa veldur því að framlög til skógræktar á lögbýlum lækka og það mun gera skógarbændum á Austurlandi afar erfitt fyrir.

Náttúrustofa Austurlands og Vatnajökulsþjóðgarður

Báðar stofnanirnar skipta miklu máli á Austurlandi. Hjá Náttúrustofu Austurlands er unnið að rannsóknum varðandi náttúrufar. Því miður lítur út fyrir að framlög til Náttúrustofunnar standi í stað. M.a. má benda á að Náttúrustofa Austurlands annast rannsóknir á hreindýrum, sem einungis er að finna á Austurlandi, og er dýrmætur þáttur í lífríki landsins. Hjá NA hefur byggst upp mikil fagleg þekking sem gæti glatast ef ekki tekst að styrkja starfsemi stofunnar.

Vatnajökulsþjóðgarður hefur nú verið starfræktur í tæp 10 ár. Framlög til þjóðgarðsins hafa ekki aukist fram að þessu og því hefur enn ekki tekist að byggja upp þá innviði sem nauðsynlegir væru til að þjóðgarðurinn standi almennilega undir nafni. Á þessum sömu 10 árum hefur gestum fjölgað gífurlega og starfsemin aukist jafnhliða. Þar má nefna landvörslu, störf þjóðgarðsvarða og þjónustu miðlægrar skrifstofu. Fjárframlög til reksturs þjóðgarðsins aukast en ljóst má vera að það dugir skammt fyrir svo víðfeðmt svæði eins og garðurinn nær yfir, og var aukið umtalsvert á síðasta ári. Í því samhengi er vakin athygli á að garðurinn þarf að anna móttöku gestanna sem telja nú 1,2 milljónir árlega og krefst það ákveðins starfsmannafjölda og umsýslu.

Ofanflóðavarnir

Mikilvægt er að haldið verði áfram með þær framkvæmdir og áfanga sem þegar eru á áætlun Ofanflóðasjóðs og sveitarfélaga svo og undirbúningi frekari framkvæmda. Mikið öryggismál er að endurskoða áhættumat að loknum framkvæmdum á ofanflóðavörnum á byggð neðan slíkra varna.

Hægt væri að fjalla um fleiri atriði frumvarpsins og vafalítið finna þar fleiri liði sem bæri að fagna. Hér er þó áherslan á það sem Samband sveitarfélaga á Austurlandi telur að lagfæra þyrfti þegar frumvarp til fjárlaga 2019 verður tekið til endurskoðunar hjá fjárlaganefnd og Alþingi. SSA væntir þess að mega koma frekari athugasemdum á framfæri á síðari stigum ef þurfa þykir.

Virðingarfyllst,
f.h. SSA

Einar Már Sigurðarson formaður

1966-2016